

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בתנ"ך

מועד הבחינה: חורף תשע"ט, 2019; שאלון 1281

www.tanuchu.co.il

פרק ראשון – היסטוריוגרפיה ונבואה

שאלה 1

סעיף א

(1) הדוגמאות לכך שאליהו אינו פועל כפי שמצופה מנביא :

* אליהו בורח למדבר ולא מבצע את תפקידו כנביא בקרב העם: "וירא ויקם וילך אל נפשו ויבוא באר שבע" (3).

* אליהו מבקש למות ו"בורח" מתפקידו. רצונו למות מלמד על כך שהתייאש מיכולתו למלא בהצלחה את תפקיד הנביא: "קח נפשי כי לא טוב אנוכי מאבותי" (4).

* אליהו מאשים את העם באשמות חמורות במקום לבקש על העם רחמים: "כי עזבו בריתך...את מזבחתיך הרסו..." (10).

(2) אליהו פוחד מנקמת איזבל על כך שהרג א נביאי הבעל ולכן הוא בורח הרחק. או: אליהו מיואש מחוסר הצלחתו לשכנע את העם לעבוד אך ורק את ה' ולכן עוזב ומבקש להפסיק להיות נביא.

סעיף ב

(1) הדמיון בין המעשה של אליהו לבין המעשה של המלאך הוא ששניהם הביעו דאגה ונתנו אוכל ושתיה לאחר. בפרק י"ז אליהו דואג לאשה האלמנה באמצעות נס – הקמח והשמן לא יכלו עד לסיום הבצורת. בפרק י"ט המלאך דואג לאליהו ומביא לו "עוגת רצפים וצפחת מים" כדי שיאכל ויתחזק.

(2) ניתן ללמוד שאליהו היה צריך להביע רחמים ודאגה כלפי העם כולו ולא לנהוג כלפי העם בתקיפות וכעס או לנטוש את העם בשעת צרה כפי שעשה.

סעיף ג

(1) על פי דברי המדרש, אליהו דאג בעיקר לכבודו של האל ("האב") ולא פעל למען עם ישראל ("הבן"). בהאשמותיו כלפי העם ניתן לקראות שהוא מוטרד בעיקר מן הפגיעה של העם בכבוד האל: "עזבו בריתך...ואת נביאיך הרגו בחרב..." (10).

(2) מן הפסוק בירמיה ז', 16 ניתן לראות שירמיהו מבקש להתפלל למען העם וכך "לתבוע את כבוד הבן", אך ה' עצמו אומר לו שלא יקבל את תפילותיו.

סעיף ד

(1) לפי פסוק 4 ניתן לראות שאליהו בורח למדבר מבקש למות ולהפסיק לתפקד כנביא, ולכן ה' מורה לו למנות את אלישע כמחליפו.

(2) לדעתי, ה' רוצה לחנך את אליהו ולהבהיר לו מהי הדרך הראויה של נביא וכיצד על הנביא להתייחס לעם בצורה "רגועה" ולא בתקיפות, או לתת לו "הזדמנות שניה" בעתיד לאחר כישלון שליחותו בספר מלכים.

שאלה 2

סעיף א

(1) ראיות מן הפסוקים לחטאי המלך מנשה:

* עבודת אלילים: "ובנה מזבחות בבית ה'..." (4)

* שילוב עבודת אלילים בעבודת ה': "וישם את פסל האשרה... בבית אשר אמר ה'..." (7)

* ביטול הרפורמה בתחום הדת: "וישב ויבן את הבמות אשר איבד חזקיהו אביו" (3)

(2) לפי המתואר בפסוקים אלה, מנשה כלל לא קיבל עונש על חטאיו הרבים. דבר זה מנוגד לתפיסת גמול שלפיה על החוטא להיענש על חטאיו.

סעיף ב

(1) ניתן לומר שמנשה פגעו יותר בעבודת האל משום שמנשה מלך יותר זמן על ממלכת יהודה (55 שנים). כמו כן, לגבי מנשה יש פירוט נרחב יותר על חטאיו ובנוסף מנשה הכניס את הפולחן האלילי לתוך בית המקדש: "יען אשר עשה מנשה התועבות האלה, הרע מכל אשר עשו האמורי..." (11).

(2) הרעה הצפויה ליהודה היא חורבן הממלכה וגלות, כפי שקרה לממלכת ישראל.

סעיף ג

(1) המלכת יאשיהו עלולה לעורר תמיהה משום שהוא מתואר כמלך צדיק לעומת אמון ומנשה שמלכו לפניו ומתוארים כמלכים חוטאים. או: איך יתכן ששושלת מנשה ואמון ממשיכה להתקיים גם לאחר חטאיהם הרבים?

(2) לפי הכתוב בשמואל ב', ההסבר האפשרי להמלכת יאשיהו הוא רצון ה' לשמור על המשכיות שושלת בית דוד כשושלת המלוכה בממלכת יהודה.

סעיף ד

(1) לפי דברי הימים, ההסבר האפשרי לשלטון הממושך של מנשה הוא שיטת הגמול האישי שבה דוגל מחבר ספר דברי הימים. לפי המתואר בדברי הימים פרק ל"ג, מנשה חזר בתשובה ולכן זכה למלך תקופה ארוכה.

(2) לדברי פינקלשטיין וסילברמן, ההסבר לשלטון הממושך של מנשה הוא יכולתו לנהל מדיניות של קשרים ושיתוף פעולה עם ממלכות אחרות בסביבה, והעובדה שכמלך הוא הביא לשגשוג ופריחה בממלכת יהודה, כלומר למרות חטאיו הדתיים, הרי שמבחינה מדינית מנשה היה מלך מוצלח וטוב.

שאלה 3

סעיף א

(1) המאורע הנרמז בפסוקים אלה הוא חורבן ממלכת ישראל שהתרחש בשנת 722 לפני הספירה.

(2) האסונות שהתרחשו הם:

* רעב: "וגם אנוכי נתתי לכם ניקיון שיניים..." (6).

* בצורת: "וגם אנוכי מנעתי מכם את הגשם..." (7).

* מחלות ונזקים חקלאיים: "הכיתי אתכם בשידפון ובירקון..." (9).

ה' נאלץ להעניש את עמו משום שהרבו לחטוא ולא חזרו לקיום חוקי ה' גם לאחר ששלח אליהם את הנביאים.

סעיף ב

(1) נשות שומרון בקשו מבעליהן לעשוק מהעניים את היין ולהביא להן לשתות: "האומרות לבעליהן הביאה ונשתה"

(2) אחאב נחשב אחראי למעשי איזבל הן משום שהוא זה שביקש בהתחלה את הכרם מנבות והוא מספר לאיזבל על סירובו של נבות, מה שגרם לאיזבל לבצע את מעשיה: "וידבר אליה כי אדבר אל נבות... ויאמר לא אתן לך את כרמי..." (מלכים א כ"א, 6).

סעיף ג

(1) דרישות הנביא עמוס מהעם: "'בואו בית אל ופשעו... והביאו לבוקר זבחיכם...". הנביא דורש מהעם להגיע למקומות הפולחן בית אל וגלגל ושם להביא את הזבחים והמעשרות שלהם לה' ולהקטיר לה' קטורת. דרישות אלה סותרות את עמדת הנביא לגבי הפולחן, לפיה הפולחן אינו הדבר החשוב והרצוי בעיני ה' ואם כן מדוע כאן הוא דורש מהם לבצע מעשי פולחן אלו?

(2) לפי פירוש המצודת דוד עמוס לא חרג מן העמדה שלו בנוגע לפולחן משום שדבריו נאמרים באירוניה, הוא לא באמת מצווה אותם או דורש מהם להגיע לפולחן אלא לועג לאמונה שלהם שמעשי פולחן רבים הם מה שהאל דורש מהם.

סעיף ד

(1) בפסוק 6 שימוש בגוף ראשון "וגם אני נתתי לכם..." השימוש בגוף ראשון ממחיש את כעסו של ה' ורצונו התקיף והישיר להעניש את העם על חטאיו.

(2) בפסוק 11 הדימוי: "כמהפכת אלוהים את סדום ואת עמורה" ממחיש את הגורל הצפוי לעם ישראל – חורבן והרס כפי שה' עשה לסדום ועמורה.

פרק שני – נושאי החובה

שאלה 4

א. סיבה מצפונית: "ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא" (15) הדרישה לשלם שכר לעובד בסיום העבודה ולא להלין שכר, פונה למצפון של המעסיק לזכור שהעובד עני וזקוק לשכרו. חשש מעונש: "והיה בך חטא" (15) – העובר על חוק זה נחשב בעיני המחוקק לחוטא. קבלת שכר: "למען יברכך ה' אלוהיך בכל מעשה ידיך" (19) – המחוקק מדרבן את העם לקיום החוק ע"י הבטחת שכר מאת האל.

ב. יש צורך להביא סיבות רבות משום שאלו חוקים שקשה לבצע (בגלל ההפסד הכספי הכרוך בהם). כמו כן, אלו חוקים ללא סנקציה ועונשים קבועים בחוק ולכן יש חשש שהעם יזלזל בהם.

שאלה 5

א. (1) תגובה באמצעות דיבור – זו התגובה של אשתו של איוב לצרות שקרו לו: "ותאמר לו אשתו עודך מחזיק בתומתך ברך אלוהים ומות" (8). אשת איוב אומרת לו לקלל את ה' כדי שייענש וימות. המניע לתגובתה הוא רצונה שאיוב יפסיק לסבול.

(2) תגובה באמצעות שתיקה – זו התגובה של רעי איוב כשהם רואים את הצרות שקרו לחברם: "ואין דובר אליו דבר כי ראו כי גדל הכאב מאוד" (13), המניע לתגובה זו הוא חוסר האונים של רעי איוב וחוסר היכולת שלהם לנחם את איוב לאחר שהם רואים עד כמה גדול כאבו ואין להם מה לומר בכדי לנחמו.

ב. לדעתי, עדיף להתמודד עם סבל וכאב באמצעות דיבור. הדיבור והשיח מאפשרים לאדם שנמצא במצוקה לשתף ידידים בכאבו ולא לשמור את כל הכאב רק "לעצמו". השיתוף יכול להקל מעט על תחושת הכאב והבדידות ואילו השתיקה עלולה להחריף את תחושת הבדידות והייסורים הנפשיים.

שאלה 6

א. הנימוק לאיסורים המופיעים בקטע הוא שה' רואה במעשים אלו "תועבות" כלומר מעשים רעים וחטאים. הגורל הצפוי לעם אם יעבור על איסורים אלה הוא גירוש מארץ ישראל כפי שקרה לעמים שישבו בארץ לפני עם ישראל: "ובגלל התועבות האלה ה' אלוהיך מוריש אותם מפניך" (12).

ב. (1) עם ישראל יכול לתקשר עם ה' אך ורק באמצעות נביא אמת שנשלח ע"י ה'.

(2) העם פחד מהתגלות ישירה של ה' אליהם ולכן ביקש להתקשר עם ה' באמצעות נביא: "ככל אשר שאלת מעם ה'...לא אוסיף לשמוע את קול ה' אלוהי ואת האש הגדולה הזאת לא אראה עוד ולא אמות" (16).

שאלה 7

א. בפסוק 2 הנביא ישעיהו פונה לעם בכדי לעודד ולשכנע אותם לחזור לארץ. הוא אומר להם שהם כבר שילמו על כל חטאיהם ונענשו על כך ולכן הם יכולים להיות "רגועים" כי ה' כבר לא כועס עליהם והם יכולים לעלות לארץ. מכך ניתן להבין שחלק מהעם המשיך להישאר בגלות ולא נענה להצהרת כורש משום שחשבו שאולי לא נענשו מספיק על חטאיהם!

ב. תפקיד האל בפסוקים 3-4 הוא לעזור לעם ישראל לעלות לארץ ולהכין להם דרך נוחה וקלה על ידי הפיכת הדרך הקשה למישור נוח למעבר.

תפקיד האל בפסוקים 10-11 הוא להתנקם באויבי העם ולהילחם עבור עם ישראל את המלחמות עם אויביו.

משני תפקידים אלו ניתן להבין שה' רוצה שהעם יחזור לארצו, הוא יכין להם דרך טובה וילחם באויבים – טיעונים אלה משמשים את ישעיהו בניסיונו לשכנע את העם לעלות לארץ.

פרק שלישי – נושאי ההרחבה

שאלה 9

אמצעים ספרותיים בהם משתמש הנביא :

* משל ונמשל – חזון העצמות היבשות הוא משל למצב העם בגלות והחייאת העצמות מסמלת את שיבת העם לארץ. הנביא משתמש במשל כדי להדגיש את הרעיון והמסר שלו שהעם יחזור לארץ למרות המצב הקשה שבו העם נמצא כעת.

* מילה מנחה – רוח, מדגישה את הנושא המרכזי של החזון: החזרת רוח החיים של עם והתקומה הלאומית של העם בארץ ועידוד העם ע"י הפחת רוח של תקווה ואמונה.

פרק רביעי- קטע להבנה ולניתוח

שאלה 10

שלוש המשימות של המרגלים :

* לבדוק את טיב הארץ: "ומה הארץ... הטובה היא אם רעה..." (19)

* לבדוק את עוצמו של העם היושב בה: "ואת העם היושב עליה החזק הוא אם רפה" (18);

* להכיר את מבנה הישובים בארץ: "ומה הערים אשר הוא יושב בהנה, הבמחנים אם במבצרים" (19).

שאלה 11

א. לכאורה משימת המרגלים מיותרת מכיוון שה' הבטיח לתת את הארץ לעם ישראל: "ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל" (2).

ב. לפי דברי הנצי"ב, המשימה אינה מיותרת. מטרת השליחות היתה לעורר מוטיבציה אצל העם להילחם ולכבוש את הארץ למרות הקושי שבדבר. לאחר שיראו עד כמה הארץ טובה ויפה, הם ירצו להילחם עבורה.

שאלה 12

א. שתי דוגמאות להבעת עמדה אישית של המרגלים:

* "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו" (31) המרגלים טוענים שבני ישראל לא יצליחו להילחם בתושבי הארץ כי תושבי הארץ חזקים יותר.

* "הארץ אשר עברנו בה... ארץ אוכלת יושביה היא" (32) המרגלים טוענים שלא כדאי להיכנס לארץ משום שזו ארץ הגורמת למות היושבים בה.

ב. מטרת המרגלים היתה לשכנע את העם שלא להיכנס לארץ ולמנוע יציאה למלחמה שבה לדעתם יפסידו.

שאלה 13

א. עמדת היחיד המובעת בפסוקים היא עמדת כלב בן יפונה. לטענתו בני ישראל מספיק חזקים ויכולים לכבוש את הארץ: ויהס כלב את העם... ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" (30).

ב. התכונות המאפיינות מנהיגות של אדם המביע עמדת יחיד הן: אומץ לב, מקוריות, חדשנות, אמונה...

קורס דיגיטלי מלא מקיף ומקצועי לבגרות בתנ"ך – באתר תנוכ"ו!

www.tanuchu.co.il

בהצלחה!

www.tanuchu.co.il

תנוכ"ו – אתר ההכנה לבגרות בתנ"ך!